

Brandbrief 10 januari 2024

HOOP IS GEEN STRATEGIE

Op de valreep voor het kerstreces stuurde uitgaand staatssecretaris Van Ooijen een brief naar de Tweede Kamer vanwege aanhoudende signalen over grote druk op de opvang in gemeenten. Belangenorganisaties aangesloten bij SamenThuis2030 en Dakloosheid Voorbij! herkennen deze signalen. Tegelijkertijd waarschuwen wij met klem voor reflexen gericht op de korte termijn die dakloosheid instandhouden.

Garandeer een absolute humanitaire *ondergrens*

Volle opvangvoorzieningen zijn tegenwoordig eerder regel dan uitzondering. In grote steden is - ook in de zomer - vaak onvoldoende plek voor alle mensen die geen woonplek hebben. Mensen worden geweerd op twijfelachtige gronden ('rechthebbend', 'zelfredzaam', 'regiobinding'). Dat mensen in de meest kwetsbare, afhankelijke posities noodgedwongen op straat moeten doorbrengen is onacceptabel en wijzen wij principieel af. Noodopvang is niet 'bovenwettelijk'. Onvoorwaardelijke toegang tot opvang is een basisvoorziening. Ook voor mensen zonder verblijfspapieren en EU arbeidsmigranten is dit de absolute humanitaire *ondergrens* waar de Staat in dient te voorzien.

Symptomen van een failliet systeem dat dakloosheid in stand houdt

De maatschappelijke opvang ledigt acute noden, maar lost dakloosheid *niet* op. Lange wachtlijsten en stokkende uitstroom vanuit opvanglocaties naar reguliere huisvesting zijn symptomen van een failliet 'management' systeem dat dakloosheid in stand houdt. De (crisis)opvang biedt mensen in nood weliswaar tijdelijke verlichting, maar niemand wordt er *beter* van. Mensen opvangen - op of onder het absolute humanitaire minimum - staat bovendien haaks op preventie van dakloosheid. Elk mens heeft een eigen woonplek nodig om een menswaardig, zelfstandig bestaan op te bouwen.

Doorbreek de vicieuze cirkel met betaalbare woonplekken én financiële prikkels

Het overgrote deel van de Nederlandse overheidsuitgaven voor de aanpak van dakloosheid gaat momenteel nog altijd naar opvang. Dit is symptoombestrijding die de *status quo* in stand houdt. Sommige andere Europese landen hebben de vicieuze cirkel van opvang als oplossing voor dakloosheid doorbroken en dakloosheid rigoureus teruggebracht.

Denemarken en Finland kozen ervoor om een financiële prikkel te introduceren die de fundamentele paradigmashift - van opvang naar wonen - bespoedigde. In Denemarken werd de bekostiging van opvang gehalveerd en vervolgens jaarlijks stapsgewijs afgeschaald. Het vrijgekomen geld werd geïnvesteerd in Housing First oplossingen. In Finland werd door landelijke en lokale overheden aangekondigd dat er slechts nog financiering beschikbaar werd gesteld voor preventie en Housing First. In combinatie met andere doorslaggevende factoren zoals systematisch voorzien in betaalbare huisvesting en woningtoewijzing specifiek voor dakloze mensen, gaf dit het bestaande landschap een essentieel zetje in de juiste richting.

Alle tijd, geld en moeite die wordt gespendeerd aan het instandhouden - of zelfs uitbouwen - van opvanglocaties gaat ten koste van de noodzakelijke omslag naar

Wonen Eerst. Dakloosheid is de meest ernstige schending van het mensenrecht op huisvesting, opgenomen in de grondwet en internationale verdragen waarbij Nederland partij is. Nederland heeft de Lissabon Verklaring (2021) ondertekend en ook in het Nationaal Actieplan Dakloosheid (2022) is afgesproken om dakloosheid in 2030 uit te bannen. Nederland slaagt er niet in om in deze basisbehoefte te voorzien, stelde de speciaal VN-rapporteur van het recht op adequate huisvesting, Mr Rajagopal, onlangs vast.

Om het tij te keren zijn nu drastische maatregelen nodig. Om dakloosheid uit te bannen is het essentieel dat kortetermijndenken en -reflexen plaatsmaken voor doortastendheid gericht op de lange termijn;

- Politieke prioriteit is doorslaggevend. Om dakloosheid te voorkomen, is nodig dat op alle niveaus en vanuit beleidsdomeinen volkshuisvesting/wonen en sociale zaken meer én structurele betrokkenheid is, in nauwe samenwerking met andere stakeholders op gebied van opvang, wonen en zorg;
- Om de omslag van opvang naar wonen te realiseren is het essentieel dat een bewezen effectieve, financiële prikkel wordt geïntroduceerd;
- Daarnaast is nodig dat aanvullende middelen beschikbaar worden gemaakt om *op korte termijn* permanente huisvesting voor dak- en thuisloze mensen te realiseren, bijvoorbeeld via de Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen (RHA) en toewijzingen op grond van urgentie wegens dak- of thuisloosheid;
- Stel middelen beschikbaar voor innovatieve duurzame woonoplossingen in lijn met de Wonen Eerst principes.

In verkiezingsprogramma's staan **maatregelen die per direct bijdragen aan het voorkomen en uitbannen van dakloosheid, die per direct kunnen worden genomen, zoals:**

- Het afschaffen van de kostendelersnorm ook voor 27+;
- Dwingende maatregelen om leegstand te voorkomen en in te zetten op gebruik hiervan, met onteigening als ultimum remedium;
- Versoepeling van diverse (ook lokale) wet- en regelgeving om hospitaverhuur en woningen delen eenvoudiger te maken.

Daarnaast pleiten we ervoor dat het Rijk de volgende stappen neemt:

- a. Monitor gemeenten gericht op beleid dat huisuitzettingen voorkomt, en zie erop toe dat - in het extreme geval dat uitzetting niet te voorkomen is - huisuitzetting niet leidt tot dakloosheid. Dit geldt ook voor mensen die uitstromen uit instellingen zoals jeugdinstellingen, vrouwenopvang, safehouses en detentie;
- b. Verbeter rechtsbescherming door het recht op huisvesting steviger te verankeren in de grondwet, in beleid en in lokale wet- en regelgeving. Gebrekkige verankering hiervan leidt tot tekorten op gebied van rechtsbescherming en tot uitsluiting;
  - Sociaal juridische ondersteuning te borgen in de wet; dakloosheid treft vooral mensen in een kwetsbare situatie en met voldoende, tijdig en onafhankelijk (juridisch) advies kan dakloosheid afgewend worden;
  - Toegang verbeteren tot mechanismen waar kwetsbare mensen hun rechten (waaronder op huisvesting) kunnen claimen;
  - het benoemen van een mensenrechtenambassadeur expliciet gericht op het borgen van de naleving van sociale grondrechten in de totstandkoming van beleid en wetgeving;

c. Volg de aanbevelingen op die genoemd zijn in de twee rapporten van de Commissie Sociaal Minimum: armoede is de belangrijkste oorzaak van het ontstaan van dakloosheid.

Tenslotte onderstrepen we dat het (mensen)recht op huisvesting centraal uitgangspunt van landelijk woonbeleid zou moeten zijn. Dakloosheid is in elk geval en in de eerste plaats een woonprobleem en de aanpak van dakloosheid vergt gecoördineerde landelijke aansturing vanuit een ministerie van Volkshuisvesting - voorzien van voldoende mandaat en middelen. Door dit zo te organiseren worden wonen en preventie van dakloosheid een kerntaak en is dit duidelijk belegd, en worden nodeloze versnippering van taken en ingewikkelde sturingsopgaves in een decentraal stelsel verminderd.

Namens onafhankelijke belangenorganisaties verenigd in Dakloosheid Voorbij! en SamenThuis2030. Dit pleidooi wordt ondersteund door ervaringskenners uit de gezamenlijke achterban.

Voor vragen kunt u contact opnemen met Judith Fischer (woordvoerder SamenThuis2030, 06- 427 30 209) en met Nathalie van Schagen (woordvoerder Dakloosheid Voorbij! nathalie@dakloosheidvoorbij.nl / 06-417 22 808).

Dakloosheid Voorbij

